

УДК 378 : 364–43

ПЛИСКО Євген Юрійович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
педагогічного факультету, Донбаського державного
педагогічного університету
e-mail: pliskoej@mail.ru

ПЛИСКО Юрій Володимирович,

старший викладач кафедри ЗТД, ПТ та БЖД,
Донбаського державного педагогічного університету

МОКРУШИНА Анна,

студентка напряму підготовки «соціальна педагогіка»,
педагогічного факультету,
Донбаський державний педагогічний університет
e-mail: pliskoej@mail.ru

ПРОФЕСІЙНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Стаття розкриває функції та обов'язки соціальних працівників котрі працюють у сфері соціального забезпечення. Мова йде про забезпечення соціальними гарантіями, отриманні окремими категоріями громадян деяких соціальних послуг від держави, виконанні соціальної політики України.

В роботі наголошується на тому, що є необхідність у новій спеціальності, а саме – «соціальне забезпечення», як окремого напрямку соціальної роботи з населенням.

***Ключові слова:** соціальне забезпечення; соціальний захист; соціальне страхування; соціальний працівник; послуги; соціальна політика.*

Постановка проблеми. З розвитком соціальної політики держави, виникає потреба у відповідних спеціалістів соціальної сфери. Сьогодні основними працівниками, якої, є соціальні робітники. Проте, постійні зміни соціально-економічного становища країни потребують у виникненні нових спеціальностей. Таких, наприклад, як соціальне забезпечення. Недостатність цієї професії на ринку праці змушує теперішніх соціальних працівників виконувати функції та обов'язки не сумісні зі своєю професійною кваліфікацією. Більше того, такі послуги як надання конституційних прав громадянам країни, забезпечення їх соціально-правовими гарантії з соціальної політики, піклування про отримання певних пільг та будь-якої іншої соціальної допомоги від держави, є окремим напрямом соціальної роботи.

Актуальність теми дослідження. З причини погіршення соціального, матеріального та побутового становища громадян, виникає гостра необхідність у їх соціальному забезпеченні державою. Як вже наголошувалось, більшість функцій соціального захисту, повинні виконувати працівники відповідної професії соціальної галузі.

Наше дослідження здійснено з ухилом на тлумачення про необхідність нової спеціальності з фаху соціального напрямку. Мова йде про соціальне забезпечення, що включає в себе дотримання та відтворення на практиці загальнодержавних конституційних прав з соціальної політики, та є окремим напрямком праці соціальної роботи з населенням.

Мета статті. Стаття має ідею розкрити теоретичні аспекти соціального забезпечення, функціонування якого здійснюється завдяки соціальним робітникам. В даній роботі спеціальність соціальне забезпечення розуміється як окрема професія. Але, через відсутність її на ринку праці, мова йде про функції та обов'язки соціального працівника у даній галузі.

Виклад основного матеріалу статті. Соціальна робота є складним процесом, що вимагає міцних знань соціології, психології, педагогіки, медицини, правознавства, економіки, теорії управління та інших галузей. Особливо, професія «соціальний працівник» стосується сфери соціального забезпечення.

На сьогодні соціальна політика в Україні будується за зразками, які, з одного боку, відповідають загальним нормам сучасного соціуму, тобто які певною мірою визнані у світі, а з іншого ураховують умови й фактори, що визначають існування конкретної держави на основі її політичного, економічного і духовного життя.

Реформи, що відбуваються в країні, націлені на впорядкування всіх сфер життя, потребують змін в соціальній сфері, в тому числі створення високоефективної, орієнтованої на очікування суспільства системи багатопрофільної цільової системи соціального забезпечення. У зв'язку з цим соціальне забезпечення слід розглядати як систему захисту від соціальних ризиків, втрати або обмеження економічної самостійності та соціального благополуччя людини.

Одразу виникає потреба в спеціалістах з соціального забезпечення, які б змогли надати необхідні послуги різним категоріям громадян та змогли захистити їх конституційні права, надати гарантовані державою соціальну допомогу.

В Україні наявна законодавча база, яка складається із переліку нормативних актів, що регламентують соціальну роботу, соціальне забезпечення та захист населення, – це 46 законів і указів Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, розпорядження Президента України та Кабінету Міністрів України, накази, – всього 88 найменувань.

У головному Законі України — Конституції України, прийнятій 28 червня 1996 р., гарантуються основні права і свободи громадян.

Одним з таких законів є ст. 46, яка гарантує право на соціальний захист, що включає право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується

загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Права та обов'язки фахівця із соціальної роботи з населенням визначаються та затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань соціальної політики.

З метою законодавчого закріплення правового статусу соціальної роботи в Україні розроблено закон «Про соціальні послуги». У цьому документі визначаються основні терміни:

- соціальний працівник – професійно підготовлений фахівець, що має необхідну кваліфікацію у сфері соціальної роботи і надає соціальні послуги;
- соціальні послуги – різні види послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги для забезпечення їхньої життєдіяльності та повернення до повноцінного життя;
- складні життєві обставини – обставини, що об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самостійно (інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку зі старістю або станом здоров'я, самотність, сирітство, безпритульність, відсутність житла або роботи, насильство, зневажливе ставлення та негативні стосунки в сім'ї, малозабезпеченість тощо).

Надання соціальних послуг ґрунтується на принципах адресності, індивідуального підходу, доступності, добровільності, гуманності, конфіденційності, відповідальності суб'єктів, що надають соціальні послуги, за дотримання етичних і правових норм.

Дуже важливим для правової основи в роботі соціального працівника у сфері соціального забезпечення є Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2017-ІІІ «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії». Державні соціальні стандарти і нормативи встановлюються з метою:

- визначення механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, визначених Конституцією;
- визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах та фінансових ресурсів для їх реалізації;
- визначення та обґрунтування розмірів видатків Державного бюджету України, місцевих бюджетів, соціальних фондів на соціальний захист і забезпечення населення та утримання соціальної сфери.

У Законі України від 14 січня 1998 р. № 16/98 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» визначається поняття загальнообов'язкового державного соціального страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їхніх сімей та інші особи, страхувальники і страховики. Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Страхувальниками за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням є роботодавці та застраховані особи, якщо інше не передбачено законами України. Страховиками є страхові фонди, які беруть на себе зобов'язання щодо збору страхових внесків та надання застрахованим особам матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Сьогодні у соціальній сфері України діють центри зайнятості і праці; соціальні служби для молоді та служби у справах неповнолітніх; кризові центри й притулки для дітей і дорослих; територіальні центри по роботі з населенням, будинки-інтернати та пансіонати; реабілітаційні центри для людей із особливими потребами, а також тих, хто страждає на важкі захворювання; соціально-психологічні відділи на підприємствах, у навчальних

зкладах, установах внутрішніх справ, місцях відбування покарання; а також близько 60 тис. громадських організацій, що надають соціальні послуги, захищають права, проводять роботу з профілактики соціальних та особистих проблем.

Організації, що займаються соціальним забезпеченням, мають активну підтримку з боку держави, підтримку національних та міжнародних благодійних фондів. Більше того, вони закріплені законодавством держави та міністерством соціальної політики.

Із прийняттям у 2003 р. Закону України «Про соціальні послуги» зросла потреба у фахівцях, які мають освіту за спеціальністю «Соціальна робота». Котрий, також, поширює функціональні обов'язки робітників соціальної сфери та стимулює появу нової спеціальності для більш повноцінного забезпечення та здійснення соціального захисту населення.

Тому, у зміст підготовки фахівців, нового напрямку навчання «Соціальне забезпечення», пропонуємо включити такі аспекти:

- формування вміння давати об'єктивну оцінку соціальній політиці, запропоновувати альтернативні варіанти, вміти аналізувати сучасний соціальний розвиток;
- формування чіткого уявлення про сучасні моделі, форми і методи самої практики соціального забезпечення;
- вивчення теорій, концепцій, моделей і технологій, котрі спрямовані на ефективне використання соціальним працівником у своїй професійній діяльності;
- розробка й реалізація програм, що сприяють формуванню професійної компетентності соціального працівника [7].

Висновок. Сьогодні, Законодавство України становить певну базу соціальної роботи, забезпечує її правовий статус, створює правові умови для ефективного регулювання системи соціального захисту, соціальної підтримки населення. Тому, на наш погляд, потрібно замислитись у необхідності в фахівцях нового напрямку соціальної сфери. Такої як соціальне забезпечення. Більшість перерахованих функцій й обов'язків не в компетентності професійної діяльності соціальних робітників через їх іншу фахову підготовку. Тому, сьогодні вкрай необхідно розвивати та налагоджувати підготовку кадрів зі спеціальності «соціальне забезпечення» для повноцінного та високопрофесійного здійснення соціальної політики держави.

Список використаної літератури

1. Гошовська В.А. Державне управління соціальною сферою в Україні : [навч. посіб.] / В.А. Гошовська, Л. І. Ільчук ; за заг. ред. В. А. Гошовської. – Київ : НАДУ, 2008. – 52 с.
2. Державна політика в соціогумантарній сфері : [навч. посіб.] / В.П. Трошинський, П.К. Ситнік, В.А. Скуратівський [та ін.] ; за заг. ред. О. Ю. Оболенського, с. В. Сьоміна, А. О. Чемериса [та ін.]. – Київ : Вид-во НАДУ, 2007. – 94 с.
3. Конституція України від 28.06.1996 р.
4. Кочеміровська О.А. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні / О.А. Кочеміровська, О.М. Піщуліна. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2012. – 54 с.
5. Краковська А.Є. Соціальні права людини й громадянина як визначальна детермінанта еволюції соціальної функції держави / А.Є. Краковська // Вісник Донецького національного університету. – 2009. – Вип. 2. – С. 394–399.
6. Крусян А.Р. Україна як соціальна держава: концептуальні положення та конституційно-правові реалії / А.Р. Крусян // Актуальні проблеми політики. – 2012. – № 44. – с. 35–47.
7. Поліщук В.А. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: зарубіжний досвід. Посібник / В.А. Поліщук. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2003. – 184 с.
8. Соціальний захист населення України : [монографія] / авт. кол. : І. Ф. Гнибіденко, М. В. Кравченко, О. Ф. Новікова [та ін.] ; за ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – Київ : НАДУ, 2009. – 184 с.
9. Сташків В.І. Поняття права соціального забезпечення. / В.І. Сташків // Право України. – 2000. – №5. – с. 91–96.

References

1. Goshovska, V.A., Ilchuk, L.I. (2008). *Public administration social sphere in Ukraine: a tutorial*. In V.A. Goshovska (Ed.). Kyiv. (in Ukr.).
2. Troshchinsky, V.P., Sytnik, P.K., Skurativsky, V.A. & etc. (2007). *State policy in the sphere sotsiohumantarniy: a tutorial*. In O.Y. Obolensky, S.V. Semin, S.A. Chemeris and others (Ed.). Kyiv. (in Ukr.).
3. *The Constitution of Ukraine of 28/06/1996 p.* (in Ukr.).
4. Kochemirovska, O.A., Pishchulina, O.N. (2012). *The main directions of optimization of the system of social protection in Ukraine*. Kyiv: National Institute for Strategic Studies. (in Ukr.).

5. Krakovskaia, A.E. (2009). Social rights and civil rights as defining determinant of the evolution of the social function of the state. *Bulletin of Donetsk National University*, 2, 394–399. (in Ukr.).
6. Krusyan, A.R. (2012). Ukraine as a social state: Constituent conceptual provisions and legal realities. *Current Affairs Policy*, 44, 35–47. (in Ukr.).
7. Polishchuk, V.A. (2003). *Professional training of social sphere: foreign experience: manual*. Ternopil: Educational book – Bogdan. (in Ukr.).
8. Hnybidenko, I.F., Kravchenko, M.V., Novikova, A.F. & etc. (2009). *Social protection of population Ukraine* [monograph]. V.M. Vakulenko, M.K. Orlaty (Ed.). Kyiv National Automobile and Highway University (in Ukr.).
9. Stashko, V.I. (2000). The concept of social security law. *Law of Ukraine*, 5, 91–96. (in Ukr.).

PLISKO Eugene,

PhD IN Pedagogy, Senior Lecturer of Social Pedagogy and Social Work Department,
Donbass State Pedagogical University

e-mail: pliskoej@mail.ru

PLISKO Yury,

Senior Lecturer,
Donbass State Pedagogical University

MOKRUSHYNA Anna,

student of Pedagogy Faculty, Donbass State Pedagogical University

e-mail: pliskoej@mail.ru

A SOCIAL WORKER'S PROFESSIONAL ASPECTS IN THE FIELD OF SOCIAL SECURITY

Abstract. *Introduction. Changes in the socio-economic situation of the country require the emergence of new professions, such as social security. Scarcity of this specialty in the labour market makes the current social workers to perform functions and duties inconsistent with his professional qualifications. Such services as the provision of constitutional rights of citizens, ensuring their social and legal guarantees of social policy, caring for receives certain benefits, and any other social help from the state, is a specific branch of social work.*

Purpose – to reveal the theoretical aspects of social security, the functioning of which is carried out through social workers.

Methods. Reforms occurring in the country, aimed at streamlining all areas of life require changes in the social sphere, including the creation of highly oriented to the expectations of society system is a multidisciplinary task of the social security system, which should provide a comprehensive multilateral support person in dealing with various household tasks in the social field.

Results. Today in the social sphere of Ukraine there are centers of employment and labour; social services for youth and the juvenile Affairs services, crisis centers and shelters for adults and children; territorial centers for work with the population, boarding schools and boarding houses; rehabilitation centers for people with special needs, as well as those who suffer from serious illness, socio-psychological departments at the enterprises, in educational institutions, institutions of internal Affairs, places of punishment, as well as about 60 thousand public organizations providing social services, protecting their rights, work to prevent social and personal problems.

The rights and duties of masters in social work with the population are determined and approved by specially authorized Central body of Executive power on social policy.

The provision of social services is based on the principles of targeted, individual approach, availability, voluntariness, humanity, privacy, responsibility of providers of social services for compliance with ethical and legal standards.

Organizations involved in social security, have active support from the state, support national and international charities. Moreover, they are enshrined in the laws of the state and the Ministry of social policy.

Originality. The article reveals the roles and responsibilities of social workers who work in the field of social security. We are talking about provision of social guarantees from the state for certain categories of citizens. It is noted that there is a need for a new specialty, namely "social security" as separate areas of social work with the population.

Conclusion. The legislation of Ukraine is a certain base of social work provides its legal status, creating legal conditions for effective regulation of the social protection system, social assistance and social security of the population. But, in our opinion, it is already necessary to reflect on the need for specialists of

a new direction in the social sphere of labour, such as social security. Most of these functions and responsibilities are not in the competence of the professional activities of social workers through their other training. So, today, it is imperative to develop and establish training in the specialty "social security".

Key words: *social security; social protection; social insurance; social worker; services; social policy.*

*Одержано редакцією 21.03.2017
Прийнято до публікації 21.03.2017*